

CEHENNEME GİRECEK KİMSELER*

Eüzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ hayrî halkihî muhammedin ve âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi- ihsânin ilâ yevmi'd-dîn...

Emmâ ba'dü fa'lemû eyyühe'l-ihvân, feinne efdale'l-kitâbi kitâbu'llâh, ve efdale'l-hedyi hedyü seyyidinâ muhammedin salla'llâhu aleyhi ve selem, ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ, ve külle muhdesin bid'ah, ve külle bid'atin dalâleh, ve külle dalâletin ve sâhibehâ fi'n-nâr, ve bi's-senedi'l-muttasili ile'n-nebiyyi salla'llâhu aleyhi ve selleme ennehû kâl:

سِتَّةٌ يَدْخُلُونَ النَّارَ بِغَيْرِ حِسَابٍ الْأُمْرَاءُ بِالْجَوْرِ
وَالْعَرَبُ بِالْعُصْبِيَّةِ وَالذَّهَاقِينُ بِالْكَبْرِ وَالتُّجَّارُ
بِالْكَذِبِ وَالْعُلَمَاءُ بِالْحَسَدِ وَالْأَغْنِيَاءُ بِالْبُخْلِ

(أبو نعيم عن ابن عمر)

RE. 297/5 (*Sittetün yedhulûne'n-nâra bi-gayri hisâb: El- umerâu bi'l-cevr, ve'l-arabu bi'l-asabiyyeh, ve'd-dehâkînü bi'l-kibr, ve't-tüccâru bi'l-kizb, ve'l-ulemâu bi'l-hased, ve'l-ağniyâu bi'l-buhl.*) *Sadaka rasûlü'llah, fî mâ kâl, ev kemà kâl.*

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Muhterem ve azîz cemaat-i müslimîn!

Peygamberimiz Muhammed-i Mustafâ SAS Efendimizin mübarek hadis-i şeriflerini okumağa, *Râmûzü'l-Ehâdîs* isimli eserden devam ediyoruz.

Hadislerin izahına geçmeden önce, evvelen ve bizzat şefîu'l- usât fî yevmi arasât Peygamberimiz Muhammed-i Mustafâ SAS Hazretleri'nin ruh-u saadeti için, sonra cümle enbiyânın, evliyânın ve hâssaten Ebû Bekr-i Sıddîk ve Aliyyini'l-Murtazâ'dan müteselsilen bize kadar güzerân eylemiş, gelmiş geçmiş olan sâdâtımızın ve meşâyihimizin ruhları için; eserin müellifi Gümüşhânevî Hazretleri'nin ruhu için; eserin içindeki hadis-i şeriflerin bize kadar intikalinde emeği geçmiş olan muhterem râvîlerin ve ulemânın ruhları için, uzaktan yakından bu hadis-i şerifleri dinlemek üzere şu ilim meclisine, bu mescid-i şerîfe gelmiş olan siz kardeşlerimizin cümle geçmişlerinin ruhlarının şâd olması için, bir Fâtiha, üç İhlâs-ı Şerîf hediye edelim:

Dersin başında metnini okuduğum hadis-i şerif Peygamber Efendimiz SAS'den Abdullah ibn-i Ömer RA Hazretleri tarafından naklolunmuş. İkinci halife Hazret-i Ömer'in oğlu Abdullah, Abâdile-i Erbaa'dan Abdullah ibn-i Ömer RA. Peygamber SAS Efendimiz'in şöyle buyurduğunu bize intikal ettiriyor:¹

¹ Lafız farkıyla: Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.329, no:3491; Ebû Hüreyre RA'dan.

İbn-i Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, c.I, s.1052; Meysere RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XV I, s.125, no:44030; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XIII, s.271, no:13090.

سِتَّةٌ يَدْخُلُونَ النَّارَ بِغَيْرِ حِسَابٍ الْأُمَرَاءُ بِالْجَوْرِ
وَالْعَرَبُ بِالْعُصْبِيَّةِ وَالذَّهَاقِينُ بِالْكَبْرِ وَالتُّجَّارُ
بِالْكَذِبِ وَالْعُلَمَاءُ بِالْحَسَدِ وَالْأَغْنِيَاءُ بِالْبُخْلِ

(أبو نعيم عن ابن عمر)

RE. 297/5 (Sittetün) “Altı sınıf insan vardır, (*yedhulûne'n-nâra bi-gayri hisâb*) hesabı görülme-ye lüzum kalmadan, doğrudan doğruya ce- henneme dahil olurlar, cehenneme sokulurlar. Altı sınıf insan vardır ki, hesabın görülmesine, terazinin tartılmasına, amellerin hesaplanma- sına lüzum kalmadan, hesapsız cehenneme soku- lurlar, cehenneme girerler.”

Hesapsız cennete girenler de var. Allah-u Teâlâ Hazretleri bizleri yüzümüzün karasına, gönlümüzün kirine bakmadan o zümreden eylesin... Hesapsız cennete giren insanlar var. Hesap görülmeden, mizan tartılmadan, ameller teraziye konulmadan bilâ hesâb ve lâ azâb cennete dahil olan bahtiyârlar var.

Onların tam mukabili bu... Hiç hesap görmeden cehenneme girecekler. Allah bunlardan olmaktan cümleyi hıfz eylesin... Bu vasıfların bir kısmının üzerimizde bulunmasından da bizleri korusun...

Kimmiş bakalım bu şakîler, bu bahtsızlar, bu mücrimler, bu zavallılar? Asıl acınacak kimseler bunlar. Çünkü cehenneme girecekler, hesapsız girecekler ve ebedî kalacaklar cehennemde. Ne kadar kötü bir akıbet!

a. Zalim İdareciler

الأمراء بالجور

(*El-umerâu bi'l-cevr*) Peygamber SAS Efendimiz, hem cehenneme hesapsız sokulacak, girecek olan şahısların kimler olduklarını söylüyor, hem de girişlerinin sebebini arkasından ilave ediyor. *Umera*, yâni emîrlar yâni hüküm sahipleri, komuta sahipleri, elinde salâhiyet olanlar, ferman olanlar, buyruğu altında insan olup da buyurduğu zaman buyruğu tutulan kimseler. Topluluğun başına geçmiş olan kimseler.

Neden girecek cehenneme? (*Bi'l-cevri*) Zulümlerinden olayı girecek. Neden? Çünkü elinde asker var, güç var, kuvvet var, vazifesi insanlara, insanlığa hizmet etmek iken... Nedir yâni mevkî makam dediğimiz şey? Mevkî makam dediğimiz şey, Allah'ın kullarına hizmet şerefidir, hizmetçiliktir. Allah'ın kullarına hizmettir o. O hizmeti yapmıyor da elindeki gücü kuvveti, silahı, askeri mazlumları ezmekte, cevr ü cefâ yapmakta, zulüm yapmakta kullanıyor. Allah korusun... Bundan dolayı doğrudan doğruya, yâni hiç hesaba lüzum kalmadan cehenneme gider.

Tabii umerâ, malum ordu komutanı demek Arapça'da aslında a. Ama meselâ Peygamber SAS Efendimiz'den sonra yerine Ebû Bekr-i Sıddîk RA geçti. O da emîr-ü'l-mü'minîn idi. Mü'minlerin emiri, yâni başkanı. Sonra Hazret-i Ömer, Hazret-i Osman, Hazret-i Ali, Hazret-i Hasan... Böyle gitti. Onlar da umerâi'l-mü'minîn. Yâni müslümanların emirleri, komutanları idiler. Çok mesuliyetli bir iştir.

Hazret-i Ömer RA'ın, "Ah keşke anam beni doğurmasaydı!" dediği rivayet olunur. "Keşke çör çöp olsaydım!" diyenler; bu mes'uliyetin ağırlığı altında ezilip de, "İnsan olmasaydım, ot olsaydım, çör çöp olsaydım da, şu mes'uliyetli işin başına gelmeseydim!" diye, o mes'uliyetin ağırlığından gece uykusu kaçanlar olmuştur. O mes'uliyet duygusuyla çalışmışlardır, büyük derecelere nail olmuşlardır. İhmal ederse insan, cevr ü cefâ ederse, başına büyük felaket gelir.

Bir hadis-i şerifi de burada zikredip de oradan ders almamız lâzım. Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:²

² Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.304, no:853; Müslim, *Sahîh*, c.III, s.1459, no:1829; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.145, no:2928; Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.208, no:1705; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.54 no:5167; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.X, s.342, no:4490; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.81, no:206; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IV, s.170, no:3890; Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.I, s.273, no:450; Ebû Ya'lâ,

Müsned, c.X, s.199, no:5831; Abdü'r-Rezzak, *Musannef*, c.XI, s.319, no:20649; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.IV, s.322, no:5261; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.V I, s.287, no:12466; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.V, s.374, no:9173; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.V III, s.281; Taberânî, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn*, c.IV, s.143, no:2951; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.242, no:745; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *İyâl*, c.I, s.491, no:320; İbn-i Mürdeveyh, *Emâlî*, c.I, s.108, no:2; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.IV, s.428, no:2327; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.I, s.265, no:100; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.V, s.174; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.V I, s.110, no:5954; Ukaylî, *Duafâ*, c.I, s.49; Ebû Mûsâ el-Eş'arî RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.I, s.273, no:450; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.I, s.123; *Kenzü'l-Ummâl*, c.V I, s.47, no:14710; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.152, no:209; Abdullah ibn-i Amr RA'dan.

كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ

(خ.م.د.ت.حم.حب.طس.ع.هب.ق.حل.خط.عد.عن ابن عمر)

(*Küllüküm râin*) “Hepiniz çobansınız, (ve *küllüküm mesûlün an raiyyetihî*) ve hepiniz sürünüzden, güttüğünüz sürüden mes’ulsünüz.” diyor Peygamber SAS Efendimiz.

Aile reisi, ailesinin çobanıdır, ondan mes’uldür. Devletin reisi milletin başındadır, ondan mes’uldür. Bir dairenin başkanı o dairenin memurlarının başındadır, o daireyi işleten ve o şahıslardan mesuldür. Onun için, gelin de o emirlik işini hepimiz üstümüze bir parça alalım!

Hepimiz bir parça emiriz. Niye emiriz? Ya bir ailenin ferdiyiz, reisiyiz veyahut bir yerde bir amiriz... Bir parça bir emirlik vardı ır herkeste. İşte bu emirlik böyle zor bir iştir.

Müslümanların adetlerindedir ki; “Bir müslüman bir yerden başka bir yere seyahat edecek olsa, yalnız gitmesin, yol arkadaşı seçsin!” diye Peygamber Efendimiz tavsiye eylemiş. Hatta bir söz vardır:³

³ Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.V , s.276, no:2771; İbn-i Adiy, *Kâmil fi’d- Duafâ*, c.V , s.330, no:1483; Hz. Aişe RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.V I, s.33, no:14670 ve 14710; *Keşfü’l-Hafâ*, c.II, s.941, no:1946; *Câmiü’l-Ehâdîs*, c.XV, s.381, no:15753, 15754; RE. 343/1.

Lafız farkıyla, (*Er-refîk, kable’t-tarîk*) “Yoldan önce arkadaş” şeklinde:

Taberânî, *Mu’cemü’l-Kebîr*, c.IV , s.268, no:4379; İbn-i Hacer, *Lisânü’l-Mîzân*, I, s.25, no:27; Saîd ibn-i Râfi’ ibn-i Hadîc babasından, o da dedesinden.

Mecmaü’z-Zevâid, c.V III, s.300, no:13534; *Kenzü’l-Ummâl*, c.XV, s.618, no:41495 ve c.XV I, s.152, no:44103; *Keşfü’l-Hafâ*, c.I, s.203, no:531 ve c.II, s.34, no:1051; *Câmiü’l-Ehâdîs*, c.XII, s.60, no:11435.

الرَّفِيقُ ثُمَّ الطَّرِيقُ

(*Er-refîk, sümme't-tarîk*) “Önce yol arkadaşı, refâkatçı; sonra yolculuk.”

Bir grup seyahate çıkmışlar. Grup böyle seyahate çıkınca, yine müslümanların adettir ki, başlarından bir tanesini başkan seçerler, reis seçerler, emir seçerler. Yâni, üç kişi, üç tane lise talebesi de olsa, bir yere gidiyor da olsalar, içlerinden bir tanesi salâhiyetli olacak, öyle başı bozukluk yok.

“—Sen bizim başkanımızsın, reisimizsin, emirimizsin!” denilecek.

İslâmî terbiye, görenek böyle...

Şimdi bir olgun zât ile, birkaç kişi yola çıkmışlar. Olgun zât diyor ki:

“—Sizden biriniz emir olsun. Yolun emiri, yâni başkanı o lsun, kafilenin başkanı o olsun.”

Diyorlar ki:

“—Estağfirullah efendim, zât-ı âliniz varken bize söz düşer mi?

Siz emir olun.”

“—Yok, sizden biriniz olsun.” Onlar da:

“—Estağfurullah efendim, siz olun.” diyorlar...

Tekrar tekrar bu böyle birkaç defa teklif edilip, itiraz vâkî oluyor. Sonunda,

Yola çıkıyorlar. Yolda bir sağanak başlıyor, sığınacak bir yer arıyorlar. Bir küçücük yer buluyorlar. Kafilenin bütün fertlerini sokuyor o sığınılacak yere, kendisi sığmıyor. Yâni, bir kişi açıkta kalıyor, kendisi dışarıda. Sırılıklam iliklerine kadar ıslanıyor. Yaşlı adam, olgun... Ötekilerin yürekleri parçalanıyor, diyorlar ki:

“—Aman efendim olmaz, siz şöyle buyurun...”

“—Hayır, ben emirim ya, söz sizin mi benim mi? Geçin bakayım oraya!”

Hepsini koruyor, kendisi ıslanıyor. Yolculuk böyle devam ediyor. Yâni, her çeşit yemekte, içmekte, barınmakta, korunmakta hep kendisi fedakârlık yapıyor, maiyetindekileri koruyor, kolluyor. Sonunda diyorlar ki:

“—Efendim, anladık hatamızı... Demek ki, emir biz olmamız lazımmış ki, hizmet edelim! Demek ki, emirlik hizmet makamıymış. Keşke biz emir olsaydık da, size hizmeti daha güze l yapsaydık. Siz şimdi çok sıkıntı çektiniz. İliklerinize kadar ıslandınız, aç kaldınız, uykusuz kaldınız.” diye söylüyorlar.

şimdi bu hikâyeden anlaşılıyor ki, emir olmak bir mes’uliyet makamıdır ve hizmet makamıdır. Bunun güzel bir misali oluyor.

İnsanlarda hubb-u riyaset vardır. Bu insanda en son tedavi edilen bir şeydir. En sonraki odur, tedavisi de çok zordur.

Büyüklerden bir tanesi diyor ki: İnsanın içi çeşitli sevgilerle doludur. Küçükken yiyeceği içeceği sever. Hakikaten de küçük çocuk;

“—Elma şekeri isterim, horoz şekeri isterim, keten helva isterim, kağıt helva isterim, macun isterim, çikolata isterim, şeker isterim...” diye hep mideyle ilgili şeyler ister.

Küçükken mide sevgisi, mideye ait şeyleri sevmek...

Ondan sonra, biraz daha büyür, tabii evlenme yaşına gelir.

Karşı cinse karşı bir alâka, bir yakınlık hasıl olur; o onu ister, o onu ister filan... Ondan sonra evlenir. Artık bu da halloldu.

Bu sefer evde çoluk çocuk var, biraz para götüreyim eve, çoluk çocuk aç kalmasın, açıkta kalmasın... Bu sefer başlar para sevgisi, mal sevgisi. Çünkü, çoluk çocuk ağladı mı, eline ayağına dolandı mı, “Baba karnımız aç, yiyecek içecek istiyoruz.” dedi mi; dayanamaz. Bu sefer, başlar para toplamağa, para cem etmeğe.

Ondan sonra Allah o parayı da verdi farz edelim, zengin oldu... Parası var, hanımı var, çoluk çocuğu var, karnı doyuyor... Bu sefer makam sevgisi...

Ben Ankara’da iğneciye, düğmeciye girdim. Palto, pard ösü bir şey için iğne, düğme bir şey alacağım... Kocaman dükkânı var adamın. Adam değil de çocuk, benden biraz daha yaşlı küçük. İşte şu kadar düğme ver, bu kadar iğne ver, şu kadar iplik ver, şu kadar makara ver diye siparişleri verdim. Dükkân pırıl pırıl, çok işlek, gayet güzel...

“—Kimin bu dükkân?”

“—Benim.”

“–Ama ne kıymeti var ağabey. Siz ne güzel yüksek tahsil yapmışsınız, tahsillisiniz.” dedi filan...

Baktım yâni o kadar dükkân var, şunu var, bunu var hoşnut değil, ille bir şey istiyor, arzusu...

“–Okusaydın da tahsil görseydin de yine bir ekmek peşinde koşmayacak mıydın? Yâni, tahsilin ancak bir tanesi istenir: Allah- u Teâlâ Hazretleri’ne iyi kulluk etmekte, din ilmini elde etmekte insan ne kadar fayda sarf ederse, o pekâlâ ama, ötekisi dünyada geçim için olacağından... Eh işte bu dükkândan geçimini vermiş. Dükkân senin değil mi?”

“–Benim.”

“–Kazanmıyor musun?”

“–Kazanıyorum.”

“–Müşteri yok mu?”

“–Çok...”

Müşteri var, gene de memnun değil halinden. Neden? Şimdi evi, barkı, parası, pulu, ailesi oldu mu, bu sefer insan makam sahibi olmak ister. Yâni herkes kendisini alkışlasın, izzet ikrâm etsin... Çünkü o eziliyor. Geliyorlar:

“–Sen nereden mezunsun?” diye soruyorlar.

“–İlkokul mezunuyum veya ortaokul mezunuyum.” diyor, eziliyor.

Ne olacak yâhu?

Hani bir hikâye anlatırlar: Eski zamanda paşanın birisi bir caddeden geçiyormuş. Herkes hürmet ediyor, ayağa kalkıp itibar ediyormuş. Dervişin

birisi de, yolun kenarında oturuyormuş. Paşaya hiç itibar etmemiş, ayağa kalkmamış, istifini bozmamış, oturuyor orada...

Paşa kibirli, istiyor ki herkes ayağa kalsın. Dervişin ayağa kalkmadığını görünce, yanına gelmiş, dik dik bakmış. Derviş hiç oralı değil, gene aldırıyor.

Dervişe demiş ki:

“—Sen benim kim olduğumu biliyor musun?”

Derviş:

“—Bilmiyorum.” demiş.

“—Ben vezirim!”

“—Peki, sonra ne olacaksın?” diyor onun üzerine derviş.

“—E belki padişahımız izzet ikram ederse, lütfederse başvezir olacağım.”

“—Ondan sonra ne olacaksın?”

“—Belki bir yere sultan olurum...”

“—Ondan sonra?”

“—Hiç...” demiş sonunda.

“—E mübarek! Ben şimdiden hiç'im. Ben senden daha ileriyim. Sen ne kadar uğraştıktan sonra hiç olacaksın, ben şimdiden hiç'im!” demiş.

İnsanlarda bir mevkî sevgisi başlar hâsılı. Mevkî sahibi de olsa, bu sefer mevkî de yetmez; mevkî sahiplerinin de hepsinin tepesine çıkıp baş olmak ister. Reis olmak, en üstte olmak ister.

Halbuki bunlar doğru değildir. İnsanın böyle başka kimselerin mes'uliyetini yüklenmesi kadar tehlikeli şey yoktur. Hesabı ondan sorulacaktır.

Allah-u Teâlâ Hazretleri, hasbelkader, kaderin takdirinin sevkiyle böyle bir yüksek mevkiye çıkmış, bir komutanlık, amirlik, başbuğluk, yüksek mevkî makam, başkanlık durumuna gelmiş kimseye yardımcı olsun... Çok zordur, çok mes'uliyetli bir iştir. Demek ki, zalim olurlarsa, cehenneme hesapsız girecekler.

Buradan hepimize de pay çıkıyor: Kendi emrimiz altındaki insanlara zulmetmeyeceğiz. Bizden aşağıda olup da, sözümüzü dinlemek zorunda olan insanlara vurup vurup ezmeyeceğiz. Salâhiyetimizi kötüye kullanmayacağız demek.

b. Kavmiyetçi Araplar

وَالْعَرَبُ بِالْعِصْبَةِ

(*Ve'l-arabu bi'l-asabiyyeh*) “Araplar da doğrudan doğruya cehenneme girer. Neden? (*Bi'l-asabiyyeh*) Kavmiyetçilikten.”

“—Sen o kabiledensin, ben bu kabiledenim. Benim kabilem senin kabilenden daha asildir, daha şereflidir. Ben senden daha üstünüm!”

Mübarek, İslâmlık vardı ya! Ne oldu İslâmlık? Hani, ayet-i kerimede Allah-u Teâlâ Hazretleri:

إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ

(الحجرات: ۱۳)

(*Inne ekrameküm inda'llàhi etkàküm*) “Sizin Allah indinde en asiliniz, en yükseğiniz, en kerametliniz, en ikramlınız, en makbulünüz, en müttakî olanınızdır.” (Hucurat, 49/13) buyuruyordu.

Allah-u Teâlâ Hazretleri insanın paşazâde olduğuna, zengin olduğuna, mevkî makam sahibi olduğuna mı bakacak?

يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ

(الشعراء: ٨٨ - ٨٩)

(*Yevme lâ yenfau mâlün ve lâ benûn*) “O günde insana ne mal fayda verecek, ne de evlat fayda verecek.” Ne mal çokluğu, zenginlik fayda verecek; ne de evlat, hısım akraba çokluğu, kavim kabile çokluğu fayda verecek. (*İllâ men eta'llàhe bi-kalbin selîm*) “Ancak selim, pâk, temiz bir gönül ile Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne gelen kâr edecek.” (Şuarâ, 26/88-89)

Sanma ey hâce ki senden zer ü sîm isterler⁴

Yevme lâ yenfau'da kalb-i selîm isterler

Ey efendi sanma ki senden altın, gümüş isterler. Hiç bir şe yin fayda vermediği o günde, selîm, pâk bir kalp isterler, temiz gönül isterler.

Harem-i mânide, bîgâneye yol vermezler

Aşına-i ezelî, yâr-ı kadîm isterler

⁴ Bağdatlı Rûhî, vefatı 1605.

O mânâ, mahremiyet mahallinde Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin kurbiyyetine lâlettayin kimseleri sokmazlar, ezelî aşinâ isterler, kadîm dost isterler.

Cürmünü mu'terif ol, taate mağrûr olma;

Ki şifâhâne-i hikmette sakîm isterler.

Cürmünü itiraf et, hatalı olduğunu kabul et, boynunu bük, tevâzûnu takın! Taate mağrûr olma, yaptığın ibadetlere güvenme! “Ben şu kadar ibadet ettim, şöyledir böyledir.” diye mağrûr olma, gururlanma! Oradaki o hikmet hastanesinde hasta isterler. Hasta gitmek lâzım oraya... Kırık gönülle git, boynu bükük git, mazlum git, zavallı git de orada şifâ bulasın! Yoksa, öyle burnu havada kalkıp gitmenin bir faydası yok.

Demek ki, kavim kabile asaleti güderek, “Ben filanca asil kabiledenim, binâen aleyh ben senden üstünüm!” demek suretiyle başka insanları hor hakir görmek veyahut da kendi kabilesinin adamını kayırıp ötekisini ezmek, insanı cehenneme götürüyor.

Peygamber SAS Efendimiz bir hadis-i şerifinde buyurmuş ki:

إِذَا قَالَتِ النَّزَارُ يَا نِزَارُ وَالْمُضَارُ يَا مُضَارُ
فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ.

(Izâ kâlet'in-nizâru: Yâ nizâr! Ve'l-mudâru: Yâ mudâr! Fe'nteziri's-sâah) “Nizâr kabilesi mensupları, ‘Ey Nizaroğulları, koşun benim imdadıma!’ derse, Mudar kabilesinin reisleri de

‘Ey Mudaroğulları koşun benim yardımıma! Siz benim kavmimden, kabilemden değil misiniz?’ diye herkes kendi kabilesini imdada çağırırsa, o zaman kıyametin kopmasını bekleyin! O zaman kıyamet kopacak.” diyor.

Demek ki, taraf tutmak yok! Öyle akrabalık, yakınlık gözetip de iltimas geçmek yok. Hak var, adâlet var. Sen taraf tut, bu benim grubumdan, bu benim cinsimden, bu benim kabilemden, bu benim hemşehrim, bu benim yakınım, bu benim akrabam... Olmaz! Allah-u Teâlâ Hazretleri bize emrediyor ki:

وَلَوْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ

(النساء: ١٣٥)

(*Ve lev alâ enfüsiküm evi’l-vâlideyni ve’l-akrabîn*) “Kendi aleyhinize de olsa, ana babanızın aleyhine de olsa, akrabalarınızın aleyhine de olsa, adaletle hareket edin, adaletten ayrılmayın!” (Nisa, 4/135)

Ayet-i kerime bize böyle emrediyor. Demek ki, babam haksız olsa, “Baba sen haksızsın!” diyebileceğim. Akrabam haksız olsa, akrabama, “Sen haksızsın bu işte!” diyebileceğim. Kendim haksız olsam, elimi vicdanıma koyacağım, “Ben haksızım!” diyebileceğim. Karşı taraf, kızdığım adam haklıysa, “Sen haklısın!” diyebileceğim. Böyle demezsek, Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin istediği adaletli insan vasfına sahip olamayız. İslâm böyle istiyor ; kayırma istemiyor.

Bazen Peygamber SAS Efendimiz'in huzuruna gelirlerdi. Müslümanla yahudi davalı davacı gelir karşısına, haklıysa yahudiye "Sen haklısın" derdi. Müslüman haksız çıkabilirdi. Bu böyledir. Tarihte de bunun misalleri çoktur. Gerek Osmanlılarda, gerek Abbasilerde...

Meşhur bir kadı var... Bir keresinde kendisine Harunü'r-Re şîd ile bir gayr-ı müslim gelmiş. Kapıdan girerken bakmış kıyafetinden biris hükümdar ve müslüman, ötekisi de gayr-ı müslim. O zaman gayr-ı müslimlerin kıyafetleri farklı. Zünnar bağlıyorlar, belli oluyor görünüşünden.

"—Ah keşke şu müslüman haklı olsa..." demiş.

Kadı kendisi ama... Ondan sonra içeri gelmişler, oturtmuş, iki tarafı dinlemiş. Bakmış Harun Reşid haksız. Öteki haklı. Ve demiş ki:

"—Sen haksızsın, bu haklı."

Haklıya hakkını vermiş, hükmü doğru yapmış ama, ömrünün sonuna kadar adamcağız hep istiğfâr edermiş. Allah'tan affı mağfiret talep edermiş. Neden? "Kapıdan girerken gönlüm davalıyla davacıdan bir tanesine, daha davalarını dinlemeden meyletti. Ben ne biçim adalet adamıyım?" diye gönlünden o tarafa meyletti diye o meyilden dolayı tevbe istiğfâr edermiş. İslâm'ın adaleti böyleydi. İşte bu adaleti seve seve, müslümanların bu dürüstlüğünü göre göre cümle alem müslümanlara bende olmuştur, musahhar olmuştur. Adaletten ayrılınca da, taraf tutunca, kabile tarafını şey yapınca bozulur iş.

Onun için, Araplar da -Allah korusun-kavmiyetçilik, kabilecilik güderlerse, onlar da ondan girerler. Sonra Araplar tabii Peygamber Efendimiz'in sülalesinden oldukları için, aynı kavimden oldukları için, "Ben Arabım, ben daha üstünüm." filan gibi birtakım iddialar da şey yapabilirler. Onu da yapmamaları lâzım! Çünkü Arab'ın aceme, acemin Arab'a üstünlüğü yok, üstünlük sadece takvadadır diye bildirilmiş bize.

Şimdi maalesef —Allah affetsin— Ben Irak'ı gördüm, Suriye'yi gördüm, Arap ülkelerini gördüm. Koca koca pankartlar asmışlar, levhalar asmışlar. Hep (*fîsebîli'l-urûbe, fîsebîli'l-urûbe*) diye yazıyor. Bu *urûbe* nedir? Arapçılık, Arap ırkçılığı. Arap ırkçılığı yolunda şöyle yapalım diye yazmışlar. Arap ırkçılığı yolunda böyle yapalım... Yandılar! Bu hadis-i şerifi görmüyorlar mı?

Araplar Arapçılık güderse, ötekisi de acemcilik güder, be rikisi de bilmem necilik güder, parça parça olur. Müslümanlığın birliği kalmaz, ondan sonra atı alan Üsküdar'a geçer. Ellerindeki gittikten sonra, iş işten geçtikten sonra farkına varırlar. Osmanlılar kendi memleketlerini korurken İngilizlere yardım edenler fayda mı gördüler sonra? Osmanlılara arkadan vuranlar fayda mı gördü? Kendileri de çok zarar ettiler. Demek ki adalet var, kavmiyetçilik, ırkçılık, kabilecilik, taraf tutuculuk yok. Adalet var.

c. Kibirli Köy Ağaları

وَالدَّهَّاقِينَ بِالْكِبْرِ

(*Ve'd-dehâkînü bi'l-kibri*) “Dihkanlar da kibirlilikten cehenneme hesapsız girecek.”

Şimdi burada *dihkan* kelimesini izah etmek gerekiyor. Kimmiş bu *dihkan*, *dihkan* ne demek? Bunu biraz izah edelim.

Dihkan, aslında Farsça bir kelimedir. Farsça *dih*, köy demek. *Dihkan* köyün ağası demek. Ağalar... Yâni söz sahibi kimseler. Böyle bir çiftliğin ağası, bir köyün efendisi, ağası... Varlıklı zengin kimseler. Maiyetinde böyle pek çok insanlar çalışan büyük zengin tüccarlar vs...

Böyle mal mülk sahipleri, beldelerin, iklimlerin, toprakların reisleri. *Dihkân* bu. Bunlar da kibirlerinden dolayı girecekler. Çünkü bir sürü adamım var diye övünür, bir sürü malım var diye övünür, üç yüz tane köy benim emrimde diye övünür, şu kadar param var diye övünür, yanına yanaşamaz, söz söylenmez. Onlar da kibirlerinden dolayı gireceklermiş.

Demek ki kibir iyi bir şey değil. Demek ki insan haddini bilmeli, mütevazı olmalı.

Çok hoşuma gitti... Hindistan'ın çok zengin bir mıntıkası vardır, Haydarabat denilen bir yeri vardır ve orada çok zengin işte böyle idareler bulunmuş. Medine-i Münevvere'de hac mevsiminde bir otelde aşağıdan hamallar eşyaları çıkarmış, otelin büyük bir dairesi varmış böyle. O daireye eşyaları çıkarmış, bakmışlar orada ufak tefek zayıf bir adamcağız duruyor.

“–Kalk şuradan şu tarafa!” demişler.

Kalkmış adamcağız. Eşyaları yerleştirirken bu sefer:

“–Oradan çekil, bu tarafa git” demişler.

Bu tarafa çekilmiş. Ondan sonra:

“–Ne ayakta duruyorsun be adam!” demişler, bu tarafa çekilmiş. “

Sipariş edilen eşyaları oraya koymuşlar, gitmişler. Meğer o itip kakaladıkları adam Haydarabat nizamı imiş. Hani o Hindistan’ın o meşhur, zengin, varlıklı mıntıkasının hakimi olan meşhur Haydarabat nizamı ki, Osmanlılardan bazı sultanlar oraya gelin gitti. Böyle Osmanlı sultanlarından gelin aldılar, akraba oldular... Asil, çok zengin, çok kıymetli bir adamcağızmış. Ne kadar mütevazı ki gık demiyor. Hizmetçiler, hamallar şuraya çekil, buraya çekil filan diyorlar.

Tabii Rasûlüllah SAS Efendimiz’in mescidinin olduğu mübarek beldede kibre ne lüzum var, mevkiye makama... Tabii hiç ses çıkartmamış, ne büyük ecir almıştır Allahu a’lem.

Peygamber SAS Efendimiz’in beldesine geldiği zaman büyüklerimizden bir tanesi ayakkabılarını çıkartmış.

“–Niye çıkartıyorsun?” demişler.

“–Rasûlüllah’ın ayak bastığı yerlere ben nasıl pabuçla basabilirim?” demiş.

Rasûlüllah SAS Efendimiz’in beldesinde adabdandır ki yükse k sesle konuşulmaz. Neden?

Burası Rasûlüllah'ın beldesi. Kavga edilir mi, gürültü edilir mi? Böyle halim halim, yumuşak yumuşak, yavaş yavaş konuşulur.

Allah-u Teâlâ Hazretleri tevâzû sahibi etsin bizleri... Kibirli eylemesin... Gururlu eylemesin...

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁵

مَنْ تَوَاضَعَ لِلَّهِ رَفَعَهُ اللَّهُ وَمَنْ تَكَبَّرَ وَضَعَهُ اللَّهُ

(ابو نعيم عن عمر)

(*Men tevadaa li'llâhi refeahu'llah*) “Kim Allah rızası için tevâzû gösterirse, Allah onu yükseltir. (*Ve men tekebbere vadaahu'llah*) Kim tekebbür ederse, Allah onu alçaltır.”

Birincisi neydi? Emirlerdi, komutanlardı, zulümden cehenneme giriyorlardı. İkincisi: Araptı, Arap kavmiydi, kavmiyetçilikten, kabilecilikten cehenneme hesapsız giriyordu. Üçüncüsü köy ağaları, varlıklı kimselerdi. Kibirden cehe nneme giriyordu.

d. Yalan Söyleyen Tüccar

وَالتُّجَّارُ بِالكِذْبِ

(*Ve't-tüccâru bi'l-kizbi*) Tüccar. Doğrudan doğruya cehenneme girecek zümrelerin dördüncüsü tüccar. Ne yaparsa, ne zaman? (*bi'l-kizbi*) Yalan söylediği zaman.

⁵Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.V , s.139, no:4894 *Mecmaü'z-Zevâid*, c.X, s.585, no:18294; Hz. Aişe RA'dan.

Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.219, no:335; Hz. Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.216, no: 5735; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.1442, no:2445;

Câmiu'l-Ehâdîs, c.XX, s.179, no: 21844.

Neden yalan söyler tüccar? Malının ayıbını saklar, kusurunu söylemez, maliyeti şu kadardır der, yemin eder, aşağısı idare etmez der, şöyle der, böyle der, karşısındakini aldatırsa yâni yalan yere söyleyip de bir şey yaparsa o zaman o da ondan dolayı giriyor. Ticaret çok ince bir şeydir. Hazret-i Ömer RA ticaret yapan insanları imtihan edermiş, dolaşmış da şer-i şerîfin ahkâmını bilmeyen kimselere ticaret yaptırmazmış, men edermiş. Ticaret çok incedir. Öyle insan nasıl söyleyecek, nasıl konuşacak, ne yapacak, ne edecek ticarete dikkat etmeli. İdare etmez, maliyetinden aşağı, şu şöyledir, bu böyledir diyecek yerde fiyatı budur deyip yalan yanlış söz söylemeden hareket etmeli.

e. Hasetçi Alimler

وَالْعُلَمَاءُ بِالْحَسَدِ

(*Ve'l-ulemâu bi'l-hased*) Alimler de cehenneme hesapsız girer. Ne yaparlarsa? Hasetkâr olurlarsa, hasetçi olurlarsa.

Haset ne demek? Haset, çok kötü huylardan birisidir. Gayet kötü bir huydur haset. Öyle bir kötü huydur ki insanın sermayesini tüketir. Meselâ başka bir zaman namaz kılmıştır, oruç tutmuştur, tesbih çekmiştir, sadaka vermiştir. O verdiği sadakalardan, kıldığı namazlardan, tuttuğu oruçlardan hasıl o lan ecirleri götürür haset. Yâni mevcut sermayeyi bitiriyor.

Hasedin tarifi şudur: *Haset*, karşısındaki insanın elindeki nimetin ondan gitmesini istemektir.

Onda o mal olmasın, o imkân olmasın, o para olmasın, o mevkî olmasın... Herkes itibar ediyor, herkes itibar etmesin ona, herkes onu sevmesin, malı o kadar çok olmasın, otomobili var, otomobili olmasın gibi böyle şey istemek. İşte bu haset... Zevâl-i nimeti arzu etmek. Yâni başkasının elindeki nimetin zâil olmasını istemek. Bir de fıkrası vardır bunun. Böyle fıkralarla hatırdada daha iyi kalır şeyler.

Adamın birisi köylüymüş, odun taşımış dağdan. Kullandığı bir şey olmadığı için sırtına yükletirmiş, iple sararmış odunları, öyle getirirmiş. Taşıya taşıya sırtı yara olurmuş odun taşımaktan. Dua edermiş cân-ı gönülden: “Aman yâ Rabbi! Ne olursun bana bir merkep nasib eyle de ben bu odunlarımı sırtımda taşımayayım. Bak sırtım yara oldu.” diye cân-ı gönülden yana yakıla dua edermiş.

Bir gün kendisine rüyasında demişler ki:

“—Tamam, senin duanı kabul edeceğiz, sana bir merkep nasib edeceğiz ama sen duayı şöyle edeceksin: ‘Yâ rabbi, sen komşuma iki tane merkep ver, bana bir tane merkep ver.’ Böyle dua edeceksin, o zaman sana bir tane merkep vereceğiz.”

Demiş ki:

“—Aman aman aman... ben merkep istemekten vazgeçtim. Ben zaten o komşunun bir tane merkebi olduğunu hazmedemiyordum. İki tane olursa onu nasıl hazmederim? Vazgeçtim. Ben sırtımda taşırım odunu. Onun iki tane olmasın.” demiş.

Şimdi bu olmuş bir hadise midir bilmiyorum ama insanlarda böyle buna benzer komik hased duygusu olur. İstemez karşısındakinin biraz daha olduğunu. Yâhu bu nimeti ona veren kim? Allah. Senin cebinden mi verdi? Hayır! Kendi hazinesinden, gayb hazinelerinden ona ikram etti, ona verdi. Ne kıskanıyorsun ? Allah daha çok versin! Gözüm yok de, Allah daha fazlasını versin de, sen de istiyorsan sen de ayrıca iste.

Bazı şeylerde insan başkasının elindeki nimeti isteyebilir. Meselâ, Allah-u Teâlâ Hazretleri bir kimseye mal vermiş, o da o malı başkasının hayrına, selâmetine kullanıyor; tasadduk ediyor, hayr u hasenât yapıyor, çeşme yaptırıyor, han yaptırıyor, hamam yaptırıyor... Açları doyuruyor, çıplakları giydiriyor.

“—Ah keşke benim de param olsa da, ben de şu hayırları yapsam... Şu sıralar param yok ama, bir zengin olayım, bak neler yapacağım Allah’ın izniyle...”

Hah, böyle bir şey caizdir, gıbta ediyorsun ona.

Bir de Allah bir kimseye ilim vermiş, o da o ilmi kendisi tatbik ediyor hayatında, bir de başkasına da öğretiyor. Kendisi de yaşıyor, bildiği şeyi tatbik ediyor...

“—Ah benim de ilmim olsa da, ben de böyle güzel ameller işlesem, ben de talebe yetiştirsem, başkalarına öğretsem bildiklerimi...” diye gıbta olur.

Gıbta makbul bir şeydir; hased, mezmum, kötü bir şeydir. Hased insanların amellerini *hebâen mensûrâ* eder; gıbta insanı hayırlara teşvik eder.

Onun için, kimsenin elindeki varlığa haset etmeyin! Mevki makama haset etmeyin! Hayır dua edin!

“—Allah-u Teâlâ Hazretleri daha çok versin, daha hayırlısını versin! İnşâallah hayra kullanırlar, daha güzel olsun, daha iyi olsun.” diye kim bir müslüman kardeşinin gıyabında dua ederse, Allah-u Teâlâ Hazretleri muhakkak ki ona vereceğinden daha âlâsını da verir. Lütfu kereminden umulur.

Böyle cemiyetin de sırtı yere gelmez, sağlam bir cemiyet olur. Fertler birbirlerini seviyorlar; “Benim olmasın, arkadaşımın olsun... Ben yemeyeyim, arkadaşım yesin. Ben giymeyeyim, arkadaşım giysin!” diyorlar. Ashab-ı kirâm böyleydi. Peygamber SAS Efendimiz’in ashabı, ensâr, muhâcirîn birbirlerine böyle bağlarla bağlılardı.

وَيُؤْتِرُونَ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ

(الحشر: ٩)

(*Ve yû'sirûne alâ enfüsihim ve lev kâne bihim hasâsah*) “Kendileri muhtaç olsalar, ihtiyaç içinde kıvransalar bile, kardeşlerini tercih ederler de, o ihtiyaç duydukları maddeleri kendileri almazlar, kardeşlerine verirler.” (Haşr, 59/9) diye isâr duygusunu, tercih duygusunu, kardeşini kendisine tercih etme duygusunu methediyor Kur'an-ı Kerim'de Allah-u Teâlâ Hazretleri. Muhabbet böyle olur.

Kardeşliğin üç mertebesi vardır diyor İmâm Gazâlî Rh.A:

Birinci mertebesi: Kardeşini senin hizmetçin filan gibi düşünmektir. Maiyyetindeki kâhyân gibi, evindeki oğlun, çoluk çocuğun, hizmetçin gibi düşünmektir. Acıkıyorsa yedirmektir, açıkça giydirmektir, ihtiyacını gidermektir. Bu kardeşliğin en aşağı mertebesidir. Yâni kardeşini aç açık bırakmıyorsun, kendi zenginliğinden, imkânından ona biraz bir şeyler veriyorsun.

İkinci mertebesi, biraz daha yüksek olan mertebesi, orta derecesi: Kardeşini seninle eşit düşünmen, neyin varsa, “Al kardeşim, yarısı senin, yarısı benim!” demektir. Bir elma gelmiş eline, kesip al yarısı sana, al yarısı bana diye bölüşmektir. Kendi imkânların kadar ona imkân tanımaktır, onu rahat ettirmektir. Bu orta derecesi...

Yüksek derecesi ise, âlâ mertebesi ise –Gazâlî Hazretleri öyle diyor– kardeşinin ihtiyacını kendi ihtiyacından öne almak, önce onun işlerini görmek; ondan sonra, kendi ihtiyacını görmek. Kendi nefsinin değil, onu tercih etmek. “Evvelâ can, sonra cânân!” değil, tersine: “Evvelâ cânân, ondan sonra can!” diye düşünmek. “Evvelâ o dostum bir rahat etsin, ondan sonra ben.” demek.

O ihtiyar adam yağmurda nasıl ötekileri sokmuş mağaraya, barındırmış da, kendisi ıslanmış! İşte er kişinin işi öyledir. Yâni , hakiki müslüman öyle olur.

Şimdi, en aşağı mertebesi bile yok müslümanların arasında. Vardır da, umumiyetle böyle kardeşliğin şiarını, adabını unutmuş gibi görünüyorlar. Allah-u Teâlâ Hazretleri aramızda muhabbeti tekrar ihyâ eylesin... Birbirimizi candan seven, birbirimizin yüzüne karşı da, gıyabında da hayrı ve iyiliğini isteyen kimseler eylesin... Birbirimize faydası dokunan kimseler eylesin...

Muhabbet her şeyin anahtarıdır. Evliyaullahtan feyz alınması bile ona muhabbet eylemeğe bağlıdır. Muhabbetsiz feyz olmaz. Muhabbet edeceksin, füyüzât-ı ilâhî oradan gelecek. Yoksa muhabbet olmayınca mümkün değil. Bu sevgiyi öğrenecek, bu sevgiyi her yerde şey yapsak ne kadar güzel olur!

Kızmayı çok güzel öğrenmişiz. Birbirimize gayet güzel kızarız. Kavgayı da pek mükemmel öğrenmişiz. Küçükten çocuğumuza tabanca alırız, ok alırız, kamçı alırız, kılıç alırız. Kavga etmeyi de öğretmişizdir, hepsini alıştırmışızdır, hepsi aşınadır. Kavgayı öğrendik, kini öğrendik, düşmanlığı öğrendik, darılmayı öğrendik, küsüşmeyi öğrendik... Sıra geldi şimdi hadi bakalım baba-yiğitsen sevmeyi öğren!

Eskiden bir zât gelmiş bir şeyh efendiye. Bana anlattıkları zaman da hayret ettim. Gelmiş de şeyh efendiye,

“—Efendim ben senin dervişin olmak istiyorum. Beni kabul eder misin dervişlerin arasına?”

Eskiden de dervişlik zormuş. Öyle derviş olmak isteyen kimseye, yüznumaraları temizlettirirlermiş. Çarşıda pazarda süpürgecilik yaptırıyorlarmış. Beldenin uyuz köpeklerine, kedilerine, kargalarına, kanadı kolu kırık mahlûklarınabaktırtıyorlarmış... Yâni, her çeşit ağır hizmetten geçermiş eskiden. Hatta birisi geldi mi derviş olmağa, derlermiş ki:

“—Evladım sen namazını kıl, orucunu tut. Bu dervişlik zor şeydir. Demirden leblebiyi çiğneyip yutabilir misin? Yutamazsın. Ağzına demirden bilyeleri alsan, leblebi gibi yemek mümkün mü? İşte böyledir. Dervişlik zordur. Senin nene gerek!” derlermiş eskiden.

Şimdi bu zât da gelmiş:

“—Beni derviş olarak kabul et efendim!” diye.

O da soruyor:

“—Evlâdım, yemeklerden hangi yemeği seversin?”

“—Fark etmez efendim.”

“—Yâ hani insan bir tanesini biraz daha fazlaca sevmez mi? Hani ah şu sırada bir kızartma olsa, veyahut kaymaklı baklavayı severim, veyahut kadayıfı severim, veyahut kadayıfı severim, veyahut şu güllaç iyidir, cevizli güllaç filan...”

“—Fark etmez efendim. Hepsi benim nazarımda bir. Hiç ayırmam.”

“—Peki arkadaşlardan hangisini seversin?”

“—Fark etmez.”

“—Çiçeklerden hangisini beğenirsin?”

“–Fark etmez.”

“–Evladım kimisi karanfili çok sever, kimisi gülü sever...”

“–Fark etmez.”

“–Peki sana bir şey sorayım. Sen hiç birisini sevdin mi filan...”

“–Estağfirullah, hâşâ, sümme hâşâ!”

Hiç öyle bir şey yapmadığını da ifade etmiş filan... Ondan sonra şeyh efendi demiş ki:

“–Evlâdım sen sevmeyi hiç bir yerde kullanmamışsın ki! Ne karanfili sevmişsin, ne gülü sevmişsin, ne bülbülü sevmişsin, ne sümbülü sevmişsin, ne baklavayı sevmişsin, ne böreği sevmişsin... Git evvelâ sevmeyi öğren, öyle gel!” demiş. “Sevmeyi öğren, ben sana oradan tarif edeceğim. ‘Sen nasıl sümbülü seviyorsun, bak Allah-u Teâlâ Hazretleri sevilmeğe daha layıktır.’ diyeceğim; sümbülü sevmekten Allah’ı sevmeye geçeceksin. Birisini sevmekten ötekisini sevmeye geçeceksin. Sen sevmeyi öğrenmemişsin ki!”

Peygamber SAS Efendimiz mübarek torununu kucağına aldığı zaman başlamış gözlerinden yaş dökülmeğe, ağlamış. Evveli ahiri gören Rasûlüllah tabii. Kim bilir neler gördü. Gözü yaşlanmış, ağlamış.

Bedevinin birisi, “Erkek ağlar mı?” gibilerinden Rasûlüllah’ın ağlamasını garip buluyor:

“–Yâ Rasûlallah! Sen de mi ağlıyorsun?” diye sormuş.

Yâ mübarek! Rasûlüllah ağlıyorsa, sen de gözünü zorla, ağlamağa çalış. Öyle hesap sormak olur mu?

Rasûlüllah Efendimiz:

“—Bu Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin bir rahmet duygusudur.

Bunu dilediğine verir.”buyurmuş.

Yâni, o göz yaşarması da, o ağlayabilmek de ayrı bir şeydir.

Onun için sevmeyi biraz öğreneceğiz.

Şimdi bizim cemiyette en az bildiğimiz şeydir bu. Bu sevmeyi öğreneceğiz. Herkes birbirinin hasmıdır. Herkes birbirinin kuyusunu kazar.

Şimdi bugün Türkiye'deki felsefe ne:

“—Arkadaş! Baban bile olsa itimat etmeyeceksin.”

Ne oldu müslümanlık? Yok, babana bile itimat etme bu devirde. Herkesi hasım bileceksin, hiç kimseye güvenmeyeceksin. Hiç kimseye şey yapmayacaksın. Ooo, senin dünyadan haberin yok! Eskiden öyle insanlar geçmiş ki, onların ahbaplığını, arkadaşlığını sen masal gibi dinliyorsun, haberin yok dünyadan. Gene de var. Gene de Allah'ın nice sevgili kulları vardır ki , birbirlerini Allah için severler de, nice fedakârlıklar yaparlar.

Allah-u Teâlâ Hazretleri o güzel duyguyu, o sevmek duygusunu cümlemize ihsan eylesin...

O kalp canlı olursa, sever. Sevme nereden olur? Kalpten olur. Ekalp katılaşırsa, hareket edemez hale gelmişse, elastikiyetini kaybetmişse, donmuşsa, taşlaşmışsa; sevemez tabii. Sevme vasıtası çalışmaz hale gelmiş, dumura uğramış oluyor. Bu kalbin yumuşaklığından sonra sevme mümkün oluyor.

Şimdi bütün bunları hased duygusundan – söz sözü açtı– buraya kadar getirdik. Alimler de hasedden girecekmiş cehenneme. Şerhte Hocamız Rh.A açıklarken diyor ki:

“–Alimi alimden sorma! Hasedi on parçaya ayırmışlar, dokuz parçası ulemada olurmuş. Alimi alimden sorma! Filanca âlim nasıldır diye bir alime sorarsan, ille armudun sapı var der, üzümün çöpü var der, herkese bir kusur bulur, bir kulp takar, beğenmez.”

Yâni, sözün altında demek ister ki:

“–Benden başka kıymetli kimse yok. En kıymetlisi benim. Daha başka kimi arıyorsun?” demek ister gibi böyle bir tavrı vardır.

O hased duygusu ulemada çok oluyor. Halbuki, ulema hased ederse, o zaman çok fena şeyler çıkar arkasından. Ulema insanlara doğru yolu gösterecek, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin yolunu gösterecek ki, öyle duygularının esiri olmayacak.

Onun için, hased ettiği zaman, cehenneme gidiyor hasılı...

İzahatı çok uzun yapmayalım.

f. Cimrilik Yapan Zenginler

وَالْأَغْنِيَاءُ بِالْبُخْلِ

(*Ve'l-ağniyâu bi'l-buhli*) “Zenginlerden de bir kısmı hesapsız cehenneme gidecek. Kimler? (*Bi'l-buhli*) Cimrilik, pintilik yapanlar. Yâni, cimrilik yapan zenginler de cehenneme gidecek.”

Zenginliği kim verdi sana? Allah-u Teâlâ Hazretleri verdi. Zenginliğin gereği nedir? Zenginliğin gereği Allah'ın kullarına, fakirlere senin malındaki hakkı vermektir.

وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ

(المعارج: ٢٤ - ٢٥)

(*Ve fî emvâlihîm hakkun ma'lûm. Li's-sâili ve'l-mahrûm*) “Zenginlerin mallarında dilencilerin, mahrum kimselerin, yoksulların belli bir hakkı vardır.” (Meâric, 70/24-25)

“—Nasıl olur? Ben kazandım. Gece gündüz uğraştım, didindim, bu malı ben kazandım.”

“—İşte o senin kazandığın o malda fakirin hakkı var!” diyor Allah-u Teâlâ Hazretleri.

Sen alın teriyle kazanmışsan, helalinden kazanmışsan ne mutlu, mübarek olsun. Helâlinden kazandığın malın bile bir miktarını vereceksin fakire. Ne kadarını vereceğim? Onun hesabı vardır fıkıh kitaplarında. Deven varsa şu kadar, sığırın varsa bu kadar, koyunun varsa bu kadar, altının gümüşün varsa kırkta bir zekâtın ölçüsü vardır.

“—Cimriliğin ölçüsü nedir, hududu nedir?” diye sorulmuş.

Cimriliğin asgari ölçüsü zekâtını vermemektir. Bir insan zekâtı vermiyorsa, o cimridir. Zekâtı veriyorsa, cimrilikten paçayı kurtarmıştır. Yâni malının, parasının kırkta birini veremiyorsa, pinti dersen o adama, başın ağrımaz, yanlışı olmaz. Cimri dersen yanlışı olmaz.

Zengin malının kırkta birini fukaraya verecek. Ondan sonra? Ondan sonrası kendi gönlüne, keyfine kalmıştır. Ne kadar çok verirsen o kadar çok ecir olur, sevap olur.

Bir zengini hep bana anlatırlar. Ben de o zengini tanıyorum. İsmi vermeyeceğim ama, işini size söyleyeceğim ki bilin. Bir hayır cemiyeti için para toplamağa yanına gitmişler bu zengin. Parayı toplamağa giden arkadaş bana naklediyor. Demiş ki:

“—Siz piyasayı dolaşın da, bana ondan sonra gelin!”

“Biz, ‘Takriben üç-beş bin lira verir.’ diye tahmin ediyorduk. Gittik, piyasada dolaştık, fakirlere şunu yapacağız, bunu yapacağız filan... Biraz makbuzla para toplamışlar. Akşamüstü gitmişler bu zâtın dükkânına. Dükkânı da küçücük, pek büyük bir şey değil. Çıkarttı, elli bin lira para verdi.” diyor. Yâni umduklarının on misli fazlasını vermiş.

Eh, Allah vermiş de, o da onlara bir miktarını ayırıp takdim etmiş. Güzel! Yalnız sözü çok dikkatimi çekti. Verirken demiş ki:

“–Şimdilik bunu alın! Önümüzdeki sene inşaallah, daha fazlasını vereceğim!” demiş.

Önümüzdeki sene için şimdiden hayra niyetleniyor. Bu güzel bir duygu işte... “İnşaallah, daha fazla vereceğim!” demiş...

“Bir dahaki sene oldu, gittik yanına, 250 bin lira vermesin mi!” diyor... Demek ki, Allah işini rast getirmiş, bir dahaki sene bu sefer 50 bin değil, 250 bin lira verecek kadar zengin etmiş, öyle verebilmiş. Gene demiş ki:

“–Bunu alın, inşaallah önümüzdeki sene daha fazla vereceğim.” demiş.

Önündeki sene ne kadar verdiğini pekiyi hatırlayamayacağım da, yalnız geçen sene 20 milyon verdiğini duydum. Allah râzı olsun... Allah böyle kimseleri –tabii elbette mükâfatlandırır– mahrum eylemesin...

Onun için zenginlerin, zenginliğin şartı, Allah rızası için bu parayı vermektir. Veren Allah. Allah-u Teâlâ Hazretleri sana vermiş, sen gene bir miktarını kendine ayırmıyor musun, kendi ihtiyaçlarına ayırıyorsun gene. Yoksul kalmıyorsun ki. Evinde koltuk var, kanepeler var, şunu var, bunu var, çeşit çeşit şey var. Bankaya da kaç senelik ihtiyat bırakmışsın, ayırmışsındır. Bankaya koymuyorsan bile, bilmem nereye koymuşsundur artık. Gene de elin titreyerek veriyorsan, yakışık almaz.

Allah'ın verdiğinden ver, korkma! Rasûlüllah SAS Efendimiz yemin ediyor, sadakadan mal azalmaz diye. Yeminle söylüyor:⁶

مَا نَقَصَ مَالٌ مِنْ صَدَقَةٍ

(حم.ع. والبخاري، وعبد بن حميد، عد. والقضاعي، كر. عن عبد الرحمن بن عوف)

(*Mâ nekasa mâlün min sadakatin*) “Sadaka vermekle mal azalmaz.” diyor.

Bire on verir Allah-u Teâlâ Hazretleri asgari... Bir sene elli bin veren ikinci sene nasıl oluyor da 250 bin veriyor? Elbette bire on vermiştir de Allah, ondan. 20 milyon kolay mı? Hadi bakalım kaç babayiğit var verecek?

Bir babayiğit duydum, geçen derste size de söyledim ya; bir babayiğit Trabzonspor'a 25 milyon vermiş, mâşâallah... “Trabzonspor şampiyon olursa vereceğim!” filan demiş, vermiş... Allah gönlünü, aklını doğru dürüst etsin de, bu paralar hayırlara verilsin. Futbol için 25 milyon vermiş. Bir başkası da demiş ki:

“—O ne kadar verirse, ben onun iki mislini vereceğim!”

⁶ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.193, no:1674; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.II, s.159, no:849; Bezzâr, *Müsned*, c.III, s.243, no:1032; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.83, no:159; Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*, c.II, s.29, no:818; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.V, s.131, no:1293; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.V III, s.366; Abdurrahman ibn-i Avf RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.III, s.274, no:4577; *Kenzü'l-Ummâl*, c.V I, s.876, no:16983;

Keşfü'l-Hafâ, c.II, s.1251, no:2254.

Yâni o 25 milyon verdi, ötekisi de 50 milyon daha verecek, etti 75 milyon. Trabzonspor yaşadı. Allah şu futbola verilen, şuyuvartlak topa verilen sevgiyi hayra döndürsün...

Gene iyi, futbolu seviyorlar ya, o sevgiden belki bu şeyi öğrenirler. “Bak, bu futboldan daha güzel şeyler vardır. Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin yolu daha güzeldir, onun yolunda para sarf etmek daha iyidir, daha hoştur. İnsanların mutluluğu için çalışmak iyidir. Sadaka-i câriye, insanın ölümünden sonra da kâr eder.” diye, inşâallah o hayırlara parayı harcama sevgisi de versin bunlara...

g. Altı Güzel Şey

Bir hadis-i şerif daha okuyalım. Peygamber SAS Efendimiz, Hazret-i Ali Efendimiz KV’in bize intikal buyurduğuna göre, naklettiğine göre şöyle söylemiş:⁷

سِتَّةُ أَشْيَاءَ حَسَنٌ وَلَكِنَّ فِي سِتَّةٍ مِنَ النَّاسِ أَحْسَنُ
الْعَدْلُ حَسَنٌ وَلَكِنَّ فِي الْأُمَرَاءِ أَحْسَنُ وَالسَّخَاءُ
حَسَنٌ وَلَكِنَّ فِي الْأَغْنِيَاءِ أَحْسَنُ وَالْوَرَعُ حَسَنٌ
وَلَكِنَّ فِي الْعُلَمَاءِ أَحْسَنُ وَالصَّبْرُ حَسَنٌ وَلَكِنَّ فِي
الْفُقَرَاءِ أَحْسَنُ وَالتَّوْبَةُ حَسَنٌ وَلَكِنَّ فِي السِّيَاسَةِ
أَحْسَنُ وَالْحَيَاءُ حَسَنٌ وَلَكِنَّ فِي النِّسَاءِ أَحْسَنُ

(الديلمى عن على)

⁷Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.329, no:3492; Hz. Ali RA’dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XV, s.1353, no:43551; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XIII, s.269, no:13086.

RE. 297/6 (*Sittetü eşyâe hasenün*) “Altı şey vardır, güzeldir, iyidir; (ve *lâkin fi sittetin mine'n-nâsi ahsenün*) fakat bu altı cins insana daha çok yakışır, onlara daha güzel gider. Altı şey vardır, haddi zâtında güzeldir kim yaparsa ama, altı sınıf insana daha çok yakışır, daha uygun düşer ve daha hoş olur bu.

Birinci hadis-i şerifle, bu ikinci hadis-i şerif ezberlenebilir.

Bazı arkadaşlarımız kaydediyor, inşaallah ezberlenir.

1. (*El-adlû hasenün*) “Adaletle hareket etmek, adil olmak güzeldir. (Ve *lâkin fi'l-umerâi ahsen*) Emirlerde, komutanlarda daha iyidir.”

Demek ki, güç kuvvet sahibi oldu mu, başbuğ oldu mu insan, reis oldu mu adalet ona daha çok yakışır. Herkes için güzeldirde hükümdarların adaletli olması daha güzeldir.” Ezberimizde turalım inşaallah!

2. (*Es-sehâu hasenün*) “Cömertlik, civanmertlik, eli açıklık güzel şeydir; (ve *lâkinne fi'l-ağniyâi ahsen*) fakat zenginleredaha çok yakışır bu.”

Fakir veriyor. Şurada bir çarşaf açıyorsunuz, bir makbuz şey yapıyorsunuz, cebinde on lira parası olan, çıkarıp beş lirasını veriyor. Fukara, işçi, kendi cân u gönülden, kazandığından yarısını çıkartıp veriyor. Zengin verirse, zengine daha çok yakışır cömertlik. Ötekisi de çok büyük ecir alır tabii...

3. (*Ve'l-verau hasenün*) “Perhizkârlık, çekingenlik, düşüne taşına hareket etmek güzel şeydir; (*ve lâkinne fi'l-ulemâi ahsen*) fakat bu verâ sahibi olmak, aşırı derecede titiz ve muttakî olmak alimlere daha çok yakışır.”

Alim oldu mu bir insan, ölçüsünü daha sıkı tutmalı, daha titiz olmalı, Allah'ın rızasına daha çok dikkat etmeli!

4. (*Ve's-sabru hasenün*) “Sabredici olmak iyi bir şeydir, güzeldir; (*ve lâkinne fi'l-fukarâi ahsen*) fakirlere daha çok yakışır.”

Fakir oldu mu insan, itiraz etmemeli, sabretmeli! Böylece büyük ecir kazanır.

Tabii, bu hususlarda söylenecek çok fıkralar, hatırdaki kalacak güzel şeyler var ama, zamanımız doldu. Demek ki, fakirler sabırlı olmalı!

5. (*Ve't-tevbetü hasenün*) “Tevbe güzeldir, (*ve lâkinne fi'ş-şebâbi ahsenün*) gençlerde daha güzeldir.”

Demek ki, tevbe iyi ama, gençlikte daha iyi. Onun için, genç kardeşlerimize müjdeler olsun... Allah onları –bizi de tabii– yolunda sabitkadem eylesin...

Genç yaşında tevbekâr olmak, hak yolda olmak çok güzel şeydir. Allah-u Teâlâ Hazretleri, genç yaşında tevbekâr olanları Arş-ı A'lâ'nın gölgesinde gölgelendirecek. Nurdan tahtların üstünde, minberlerin üstünde, onlar böyle herkes titreşip dururken hesap korkusundan, onları gölgelendirecek.

Gençliğinde ibadet çok kıymetlidir. İhtiyarlayınca nasıl olsa nefis zayıfladı, ihtiyar kumar oynayabilir mi, ihtiyar içki içebilir mi? Dokunur... İçse, midesi rahatsız bilmem ne... Şu haylazlığı, bu arsızlığı, bu yüzüzlüğü yapabilir mi? Gücü yetmez. Takati kalmadı ki, ihtiyarladı. Ama gençlikte, elinde fırsat varken yapmayınca kıymeti oluyor.

Gençken;

“—Yâ Rabbi, senin rızan için vazgeçtim. Senin rızan için bu kötü yola gitmedim. Senin rızan için şu işten vazgeçtim. Senin rızan için haram yemedim, harama bakmadım, harama gitmedim, ibadet ettim...” diyebiliyorsa, kıymeti o zaman fazla.

Onun için, genç yaşta tevbe edicilerden eylesin Allah bizleri... Ve çocuklarımızı da öyle yetiştirmeğe gayret edelim. Demek ki tevbe gençlerde daha güzel yakışık alıyor. İhtiyarlayınca nasıl olsa olacak.

(*Ve'l-hayâu hasenün*) “Utanç, hayâ sahibi oluş güzel şeydir; (*ve lâkinne fi'n-nisâi ahsen*) fakat kadınlara daha da çok yakışır.” Böyle yüz­süz, arsız, bağır an cadaloz bir kadın hiç yakışmaz. Yâni erkek neyse ne de, kadına daha çok yakışanı böyle haya sahibi olmaktır, iffet sahibi olmaktır. Haya süsüdür insanın. Erkeğe de yakışır, kadına da yakışır ama, “Kadına daha çok lazımdır!” demek.

Demek ki, burada altı tane güzel huy saydı. Bunların hepsini elde etmeğe çalışmağa Allah hepimizi muvaffak eylesin...

1. Adalet. Hepimiz adaletli olmağa çalışalım!
2. Cömertlik. Hepimiz cömert olmağa çalışalım!

3. Verâ, muttakîlik, titizlik. Yaptığı işin Allah'ın rızasına uygun olup olmadığını düşünme taşına, çekine sakına, haramlara düşmekten korkarak hareket etme. Bu da çok güzel!

4. Sabır. Bu da çok güzel!

5. Tevbekârlık.

6. Haya.

Bu güzel huyları Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlemize ihsân eylesin...

h. Güzel Ahlâkın Karşılığı

Rasûlüllah SAS Efendimiz buyuruyor ki:⁸

إِنَّ الرَّجُلَ لَيُذْرِكُ بِحُسْنِ خُلُقِهِ دَرَجَاتٍ قَائِمِ
الَّيْلِ صَائِمِ النَّهَارِ

(حم.ك. عن عائشة)

RE. 99/7 (*Inne'r-racüle leyüdrükü bi-hüsni hulükıhî derecâti kâimi'l-leyli sâimi'n-nehâr.*) “Bir insan güzel huyu sayesinde, geceleri kalkıp uykusunu terk edip de sabahlara kadar namaz kılan, gündüzleri de hep oruç tutan insanın sevabına nail olur. Güzel huyu sayesinde bir insan geceleri kâim, gündüzleri sâim insanın sevabına nail olur.

Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.668, no:4798; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*,

c.V I, s.133, no:25057; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.128, no:199;

Beyhakî, *Şuabü'l- İman*, c.V I, s.236, no:7997; Deylemî,

Müsnedü'l-Firdevs, c.I, s.194, no:731; Hz. Aişe RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.4, no5147; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.V II, c.290,

no:6322.

Neden? Güzel huylu da ondan.

E madem güzel huyluluk bu kadar kestirme bir kâr kaynağıdır, kolayca insanı bu kadar yüksek derecelere çıkartıyor, o halde hepimiz ahlâkımızı güzelleştirmeye gayret edelim ! Güzel ahlâklı olmak suretiyle, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin rızasına ermeğe gayret edelim!

Kötü huyları da bir önceki hadis-i şerifte okumuştuk. O kötü huylar da insanın derecelerini indirdiği gibi bazen amellerini de iptal ediyor.

Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlemizi kötü huylardan kurtulan, iyi huylar ile müzeyyen olan kullarından eylesin... Rızasına uygun ömür geçirip rızasına uygun yaşayıp hüsn-i hâtimeye mazhar olarak, râzî, ve merzî bir kul olarak huzuruna çıkmayı cümle mize nasib eylesin...

Fâtihâ-i Şerîfe mea'l-besmele!

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

21. 06. 1981 - İskenderpaşa

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü